

PublicSpaces

Jaarplan 2026

Inhoudsopgave jaarplan

Inhoudsopgave jaarplan	1
Inleiding	2
Actielijn 1 - Publiek Digitaal Ecosysteem	3
Actielijn 2 - Kennis	10
Actielijn 3 - Advocacy	13
Communicatie	16
Organisatie	17
Financiën	18
Tot slot	20

Inleiding

De uitdaging om de digitalisering van de samenleving in goede banen te leiden, is in 2026 groter dan ooit. De agenda's van big tech en extreme politici raakten steeds meer vervlochten; de VS dreigden met handelsbeperkingen als reactie op EU tech-regelgeving; hybride oorlogsvoering trok op in West-Europa en de AI race ging in volle vaart los. Deze geopolitieke en technologische ontwikkelingen hebben veel zaken op scherp gezet.

Als gevolg daarvan lijkt het thema digitale autonomie nu serieus op de kaart te zijn gezet, zowel in Europa als in Nederland. Des te onbegrijpelijker is het dat het thema digitalisering bij de parlementsverkiezingen in oktober nog nauwelijks een rol speelde. De onmiskenbare invloed van digitalisering op alle aspecten van onze samenleving wordt blijkbaar nog steeds breed onderschat.

We bevinden ons midden in een vérgaande maatschappelijke digitale transformatie. Een steeds groter deel van belangrijke maatschappelijke functies zoals onze informatievoorziening, ons publieke debat en ons onderwijs speelt zich af binnen de digitale ruimte. De groeiende marktdominantie van big tech bedrijven leidt ertoe dat we in rap tempo de zeggenschap over onze digitale ruimte kwijt raken. Als we zelf de controle willen houden over onze toekomst, is het van belang dat we eigenaarschap nemen. Hiervoor is een brede strategie nodig, waarin overheid, publieke sector, maatschappelijk middenveld en private partijen gezamenlijk vormgeven aan essentiële functies binnen de digitale publieke ruimte – waarbij publieke waarden duurzaam worden geborgd.

Met de PublicSpaces coalitie zetten we ons sinds 2018 in voor het aanjagen van een alternatief digitaal ecosysteem dat publieke en maatschappelijke organisaties in staat stelt om autonoom te opereren in het digitale domein. Het afgelopen jaar hebben we onze strategie onder de loep genomen, en onderzocht hoe we de structurele vraagstukken die we hierbij tegenkomen beter aan kunnen pakken. Dit resulteerde in een nieuwe 'Theory of Change', die aan de basis ligt van het jaarplan 2026 dat nu voor u ligt.

Deze Theory of Change is gericht op de realisatie van een stevig verankerde digitale publieke ruimte - waarin publieke waarden de norm zijn, strategische autonomie wordt bewaakt, en publieke, maatschappelijke én private partijen samenwerken in een open ecosysteem. Daarbinnen nemen publieke en maatschappelijke organisaties expliciet eigenaarschap over hun eigen digitale infrastructuur en maken zij bewuste, waarde-gedreven keuzes. En in voorkomende gevallen krijgen zij er extra taken bij: denk aan de bibliotheek of de publieke omroep die online platforms beheert voor verschillende communities. Hiervoor moeten financieringsstructuren expliciet worden aangepast,

zodat deze organisaties ook daadwerkelijk de benodigde middelen krijgen. Nederlandse en Europese innovatie en technologische bedrijvigheid worden hierin gestimuleerd, op een manier die democratische controle, transparantie en maatschappelijke samenhang versterkt.

Om deze waardengedreven digitale publieke ruimte te realiseren, kiezen we voor drie onderling verbonden strategische actielijnen:

1. Het aanjagen van een publiek digitaal ecosysteem,
2. Kennisdeling en het ontwikkelen van kennis en vaardigheden,
3. Het beïnvloeden van beleid en regelgeving.

Hieronder zetten we uiteen wat we het komende jaar binnen deze actielijnen gaan doen.

Actielijn 1 - Publiek Digitaal Ecosysteem

De digitale publieke ruimte moet worden opgebouwd uit tools, standaarden en platforms die zijn ontworpen en gebouwd op basis van publieke waarden en die onder effectief publiek beheer staan.

- Het goed kunnen vormgeven van de digitale publieke ruimte vereist daarom:
- De beschikbaarheid van voldoende op publieke waarden gebaseerde tools, standaarden en platforms,
- Partijen die deze kunnen ontwerpen en (door-) ontwikkelen
- Een structuur voor publiek beheer van deze tools, standaarden en platforms
- En partijen die binnen die structuur zaken als hosting, service, beheer en moderatie op zich nemen via haalbare bedrijfsmodellen die tegelijk vendor lockin voorkomen.

Dit alles samen noemen we het ecosysteem: de tools, standaarden en platforms binnen de digitale publieke ruimte én de partijen die een rol spelen in het ontwikkelen en beheren hiervan. PublicSpaces stelt zich binnen de ontwikkeling van dit ecosysteem op als kwartiermaker: we brengen verschillende stakeholders bij elkaar, brengen in kaart wat er nodig is en jagen ontwikkelingen aan.

We richten ons voornamelijk op de rol die publieke en maatschappelijke organisaties kunnen spelen bij ontwikkeling en beheer van dit ecosysteem. Daarbij zoeken we actief samenwerking met partijen buiten de partnercoalitie die een belangrijke rol (kunnen) spelen in dit ecosysteem. Denk hierbij aan private partijen die een rol spelen bij het ontwikkelen van tools, standaarden en platforms of kennisinstellingen die onderzoek doen naar ontwerpmethoden en overkoepelende vraagstukken.

Om invulling te geven aan deze actielijn, werken we met meerjarige thematische overkoepelende programma's waarin nieuwe toepassingen, samenwerkingen en werkwijzen ontstaan. In 2026 werken we aan twee overkoepelende programma's: TheNextSocials en Public AI.

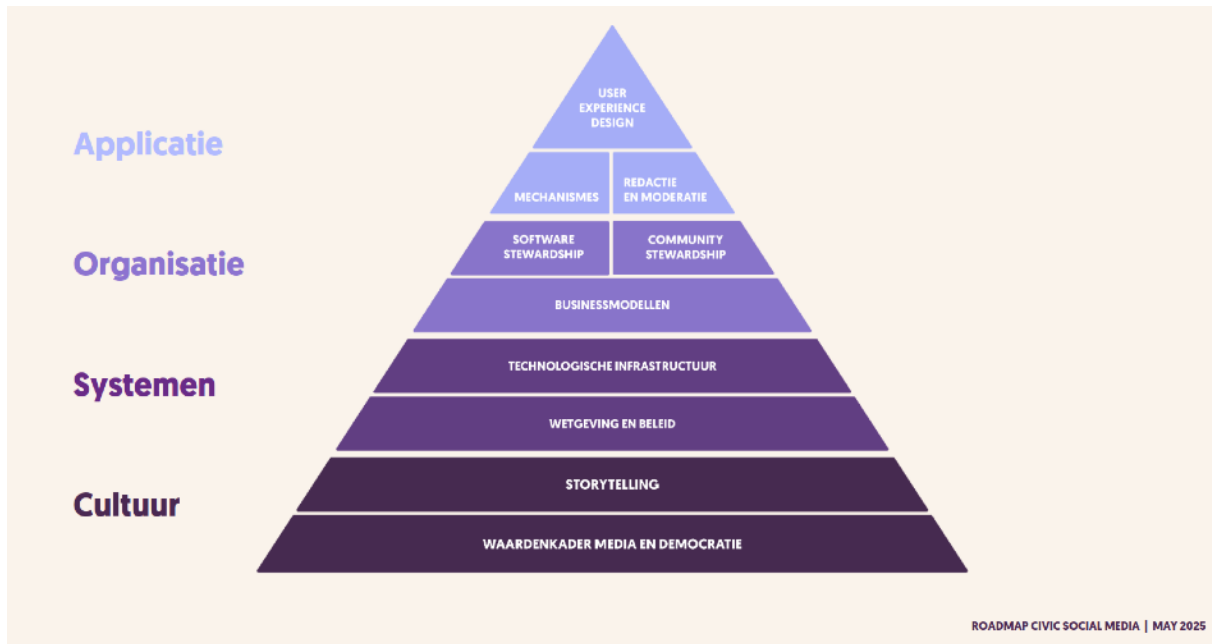
TheNextSocials

Binnen het programma 'TheNextSocials' werken we aan een ecosysteem van decentrale 'Civic Social Media': sociale media platforms waar mensen veilig en vertrouwd met elkaar kunnen communiceren, samenwerken en informatie uitwisselen. Deze platforms zijn gebouwd op basis van publieke waarden: open, transparant, verantwoordelijk en soeverein, waarbij de mens centraal staat en met oog voor diversiteit en duurzaamheid. Ze worden beheerd door organisaties en initiatieven met een maatschappelijke doelstelling, waarbij de onafhankelijkheid van dat beheer gewaarborgd wordt.

Kernwaarden Civic Social Media

Bij TheNextSocials zijn allianties vanuit verschillende sectoren betrokken: zorg (kartrekker Mentaal.nl), omroepen (kartrekker VPRO) en journalistiek (kartrekker Waag). Er doen organisaties van binnen en buiten het PublicSpaces netwerk mee. De sectorale allianties ontwikkelen sociale media platforms die aansluiten bij de specifieke behoeften binnen hun sector. TheNextSocials verbindt, ondersteunt en borgt dat deze platforms samen één publieke digitale infrastructuur gaan vormen voor Nederland.

Binnen TheNextSocials werken we aan de hand van de 'Roadmap Civic Social Media', die we in '24 en '25 ontwikkelden in samenwerking met de Hogeschool van Amsterdam. Deze roadmap brengt in kaart welke opgaven er liggen voor de ontwikkeling van een landschap van publieke waarden gedreven sociale media op vier verschillende niveaus: Cultuur, Systemen, Organisatie en Applicatie.

Het PublicSpaces team zal in 2026 de volgende concrete activiteiten uitvoeren binnen het TheNextSocials programma:

Als kwartiermaker:

Strategie ontwikkeling

In samenspraak met de andere partijen ontwikkelen we:

- Een Theory of Change
- Een financieringsstrategie
- Een uitvoeringsprogramma

Binnen de 'Cultuur' laag:

Ontwikkelen principes en criteria

Om publieke waarden te borgen binnen alle platforms die onder de vlag van TheNextSocials ontwikkeld worden, is het belangrijk om een set gedeelde principes en criteria te formuleren. Deze vormen het fundament onder deze platforms en garanderen zowel verankering in publieke waarden als technische interoperabiliteit. We bouwen hierbij voort op het PublicSpaces manifest.

Kennisdeling

We organiseren 2 community of practice bijeenkomsten waar de partijen vanuit de verschillende allianties en andere geïnteresseerden vanuit het netwerk samenkomen. Om de opgedane kennis vanuit de verschillende allianties binnen TheNextSocials breed te delen, zullen we in 2026 vier artikelen produceren en publiceren over relevante ontwikkelingen en geleerde lessen binnen de verschillende projecten.

Conferentie

De PublicSpaces conferentie speelt een belangrijke rol in de cultuur laag van de roadmap Civic Social Media. Op de conferentie 2026 geven we een programmalijs 'TheNextSocials' vorm waarin ruimte is voor storytelling, het delen van best practices en het bespreken van overkoepelende vraagstukken.

Representatie en netwerk

We presenteren TheNextSocials binnen relevante platformen en bijeenkomsten van derden met als doel het opbouwen van een Europees netwerkwerk van vergelijkbare initiatieven en het verbinden van kennis. Op de website thenextsocials.eu brengen we dit netwerk in kaart.

Binnen de 'Organisatie' laag:

Fediverse helpdesk

Bij organisaties in het partnernetwerk die aan de slag willen met het Fediverse, is een van de meest gehoord obstakels: "Onze ICT-afdeling ondersteunt dit niet." Daarom doen we in 2026 een experiment met een Fediverse helpdesk, gerund door PublicSpaces en Procolix en met SURF en Beeld & Geluid als kennispartners. Partners kunnen hier terecht met vragen over Fediverse tools zoals PeerTube, Mastodon, Pixelfed en Castopod.

Door collectief ondersteuning te organiseren, maken we het Fediverse toegankelijker voor publieke en maatschappelijke instellingen. We zien dit als een tijdelijke oplossing: onderdeel van deze helpdesk is het uitwerken van antwoorden op de meest gestelde vragen via artikelen of tutorials in de PublicSpaces kennisbank, met als doel dat dit op termijn opgepakt kan worden door de eigen ICT afdelingen van publieke en maatschappelijke organisaties. Na een jaar evalueren we de helpdesk en bepalen we de vervolgstappen.

Publicvideo.nl

In 2025 ontwikkelde PublicSpaces in samenwerking met SURF, Procolix en het Instituut voor Beeld & Geluid <https://publicvideo.nl/>: een open source videosharing platform binnen het Fediverse. Publicvideo werkt op basis van PeerTube software en is

ontwikkeld als 'digitaal gemeenschapsgoed': een tool of platform met een gemeenschappelijk eigendom en beheer. In 2026 ontwikkelen we publicvideo.nl door tot een nationaal PeerTube-knooppunt dat als toegangspoort dient tot zowel de content op publicvideo.nl als gefedereerde content van de verschillende andere organisaties in het netwerk dat op eigen servers staat.

Daarnaast stellen we Publicvideo.nl open voor gebruik door alle PublicSpaces partners, zodat zij op een laagdrempelige manier kunnen experimenteren met PeerTube. Na een jaar evalueren we of het haalbaar is om Publicvideo.nl als digitaal gemeenschapsgoed (waarin kosten voor hosting en beheer gedeeld worden) te blijven runnen.

Concrete resultaten van het programma TheNextSocials in 2026:

- Theory of Change voor TheNextSocials
- Financieringsstrategie
- Uitvoeringsprogramma
- 3 sectorale allianties die onder de vlag van TheNextSocials stappen maken om platforms te ontwikkelen
- Set gedeelde principes en criteria
- 2 community of practice bijeenkomsten
- 4 artikelen over relevante ontwikkelingen / geleerde lessen
- TheNextSocials.eu website met Europees netwerk van initiatieven
- Fediverse helpdesk
- Publicvideo.nl als nationaal PeerTube knooppunt
- Publicvideo.nl als digitaal gemeenschapsgoed

Public AI

Generatieve AI heeft razendsnel terrein veroverd de afgelopen jaren en oefent inmiddels behoorlijk invloed uit op onze informatiemaatschappij. Het verandert zowel de productie als de ontsluiting van informatie. Dat heeft politieke en maatschappelijke consequenties, maar heeft tegelijk óók impact op de werkwijze van onze partnerorganisaties. Zo leidt het inzetten van AI in de organisatie tot vragen: hoe doe je dit verantwoord, hoe zorg je voor de juiste kennis in je organisatie, en zijn er AI modellen die voldoen aan publieke waarden?

Maar denk ook aan hoe AI chatbots het werk van zoekmachines steeds meer overnemen, wat tot minder publiek op de websites van organisaties leidt. Indien er via de chatbot wel informatie vanaf de website wordt getoond, is er een verlies aan controle over de betrouwbaarheid van de informatie en context waarin dit wordt getoond. Ook is de maker / producent van de informatie of content niet meer altijd zichtbaar als afzender, waardoor de binding van makers en producenten van informatie

en content met hun publiek onder druk komt te staan. Als in de toekomst wellicht al onze informatie en content via AI gevonden zal worden, moeten we als publieke sector dan niet nú aan de slag om standaarden en alternatieven voor 'Public AI' te ontwikkelen en aan te bieden, om controle te houden over onze informatievoorziening?

Public AI zelf gaan we niet vanuit PublicSpaces ontwikkelen - hiervoor zijn bredere coalities nodig, met als mooi voorbeeld de ontwikkeling van GPTNL. Maar bij ontwerp, ontwikkeling en beheer speelt een groot aantal andere vraagstukken waarin onze coalitie een rol kan spelen: denk aan de beschikbaarstelling van data voor trainings- en testdoeleinden, de ontwikkeling van dashboards of applicaties, of de operationalisering en implementatie van Public AI modellen. Naast technologische uitdagingen vraagt dit om nieuwe economische en institutionele innovaties. Ook hierin ligt de uitdaging om tot gezamenlijke standaarden te komen omtrent eigenaarschap, de kosten en baten van Public AI toepassingen en het onderhoud van modellen, applicaties en de onderliggende infrastructuur.

Het is van groot belang dat we als publieke sector en maatschappelijk middenveld gezamenlijk een strategische positie innemen met betrekking tot generatieve AI, voordat er nieuwe afhankelijkheden ontstaan van grote bedrijven waar het straks moeilijk uit ontsnappen is. Daarom starten we een meerjarig programma rondom AI, waarin we uitzoeken hoe we AI in kunnen zetten met respect voor publieke waarden, én onderzoeken hoe we AI vanuit eigen waarden kunnen realiseren en soeveriniteit kunnen terugwinnen.

In 2025 organiseerden we een kennissessie rondom verantwoorde AI met de PublicSpaces partners waarin we vraagstukken hebben opgehaald die spelen binnen het partnernetwerk rondom generatieve AI. Daar kwamen de volgende vraagstukken uit naar voren:

Kunnen we een AI hub voor de publieke sector ontwikkelen?

SURF heeft een AI Hub ontwikkeld voor generatieve AI voor de onderwijs- en onderzoekssector. Dit is een 'middenlaag' die tussen de taalmodellen en de gebruikers in zit, en die ervoor zorgt dat individuele organisaties niet in een vendor lock-in terecht komen met aanbieders van LLM's. Kunnen we een AI hub voor de publieke sector ontwikkelen? Hoe zou dit eruit zien, en hoe geven we dit vorm als een 'digitaal gemeenschapsgoed' met gedeeld eigenaarschap?

Onder welke voorwaarden stellen we data content beschikbaar voor AI?

Binnen de PublicSpaces coalitie zijn er veel organisaties die data en content creëren dan wel beheren die interessant is voor het trainen van AI. Kunnen we als publieke en

maatschappelijke sector een gezamenlijke strategie ontwikkelen omtrent het inzetten van onze data en content voor het trainen van AI? Onder welke voorwaarden kan dit wel/niet? Hoe zorgen we dat auteursrecht gerespecteerd wordt en rechthebbenden een passende vergoeding ontvangen?

Wat is er nodig om een Public AI te ontwikkelen en aan te bieden?

Een 'Public AI', een publiek alternatief voor de commerciële AI modellen, kan gezien worden als een soort nutsvoorziening: een basis waarop bedrijven en organisaties applicaties kunnen gaan ontwikkelen en diensten gaan leveren. Wat is er nodig om een publieke AI infrastructuur binnen het publieke digitale ecosysteem te ontwikkelen? Welke rol is er voor publieke en maatschappelijke organisaties in het ontwikkelen, onderhouden en aanbieden van Public AI modellen t.b.v. publiek gebruik? Welke activiteiten en verantwoordelijkheden behoren thuis bij publieke partijen? En waar creëren we een eerlijke en effectieve rol voor bedrijven om diensten te leveren?

Deze vraagstukken vormen het startpunt voor de programmalijn Public AI. In 2026 starten we deze lijn met kennisontwikkeling en kennisdeling en het bepalen van de positie van PublicSpaces daarin. Dit doen we concreet door:

KENNISSESSIE AI BIJ PARTNER SURF

Kennisessies

In 2026 organiseren we 3 kennisessies rondom Public AI: voor ieder vraagstuk 1 sessie. Bij deze sessies worden experts uitgenodigd om kennis te delen, en gaan we op interactieve wijze aan de slag om het standpunt van PublicSpaces te bepalen en een actieplan te ontwikkelen.

PublicSpaces conferentie

Op de conferentie 2026 zullen we met een programmalijn 'Public AI' dit thema verder uitdiepen. We zetten nationale en internationale sprekers en good practices neer, en gaan met het publiek aan de slag in interactieve sessies.

Coalitievorming en roadmap ontwikkeling

Zowel binnen het netwerk als daarbuiten bouwen we aan logische coalities die de kansen en ideeën omtrent Public AI gezamenlijk kunnen concretiseren, door toe te werken naar ambitieuze maar haalbare doelstellingen met oog voor de langere termijn. Hierbij speelt PublicSpaces de rol van kwartiermaker met als doel om de juiste condities voor Public AI te identificeren en realiseren. Dit doen we o.a. door partnerorganisaties te motiveren actief bij te dragen en door de verbinding aan te gaan met kennisinstellingen en bedrijfscollectieven die op Public AI vooruitdenken en -lopen, waaronder SURF, de KB, en de recent gefinancierde AI-fabriek in Groningen, maar ook logische partners breder in Europa. Idealiter leidt dit al komend jaar tot een duurzame en breedgedragen Roadmap zoals we die ook recent hebben opgesteld voor Civic Social Media.

Concrete resultaten van het programma Public AI in 2026:

- 3 Kennissessies
- Actieplan PublicSpaces & Public AI
- Coalitie rondom Public AI
- Roadmap Public AI

Actielijn 2 - Kennis

Om een stevig verankerde digitale publieke ruimte te realiseren, is het van belang dat publieke en maatschappelijke organisaties daar expliciet eigenaarschap over nemen. Om dat goed te kunnen doen moet er voldoende kennis en inzicht aanwezig zijn bij deze organisaties – zowel op het niveau van bestuurders en beslissers (om bewuste, waardengedreven keuzes te kunnen maken) als op uitvoeringsniveau.

Naast de kennis en vaardigheden die nodig zijn om waardengedreven technologie op een succesvolle manier te implementeren in de organisatie, ontstaan er ook nieuwe rollen binnen het faciliteren van de digitale publieke ruimte. Denk hierbij bijvoorbeeld aan beheer en moderatie van decentrale sociale media platforms of participatie tools.

De kennis-actielijn draait om gezamenlijke visievorming en het delen van kennis, opvattingen en ervaringen binnen de PublicSpaces coalitie. Concreet doen we dit in 2026 door:

Individuele ondersteuning partnerorganisaties

De PublicSpaces partners willen hun digitale infrastructuur op basis van publieke waarden inrichten. Om dit te bereiken kijken zij kritisch naar de digitale tools en platforms die ze gebruiken en in hoeverre deze voldoen aan publieke waarden, met een focus op 'audience facing' tools (waarmee ze contact hebben met hun publiek en/of tools die publieksdata opslaan). Het vervangen van tools en platforms die niet voldoen gaat niet van de ene op de andere dag – dit vraagt om een transitieplan (of het koppelen van deze transitie aan bestaande interne plannen of trajecten) waar stap voor stap mee aan de slag kan worden gegaan. De organisaties stemmen hierover af met de community manager van PublicSpaces, en kunnen een beroep doen op de verschillende experts binnen het team van PublicSpaces om mee te denken over bijvoorbeeld geschikte open source tooling of alternatieve sociale media en hoe deze te implementeren.

Workshops en training

De afgelopen jaren hebben we verschillende tools en workshops ontwikkeld die partners ondersteuning bieden bij het implementeren van publieke waarden gedreven technologie. Naast de Hersenspoeling workshop, die intern in de organisatie het gesprek over publieke waarden in technologie op gang brengt, en de digitale spoelkeuken, waarmee in kaart wordt gebracht hoe huidige tools scoren op publieke waarden, is er het afgelopen jaar een workshop ontwikkeld rondom alternatieve sociale media en publiceerden we de Waardenwiki als gezamenlijk fundament voor het gesprek over publieke waarden. In 2026 gaan we deze losse onderdelen samenbrengen tot een logisch geheel.

De 'Digitale Spoelkeuken' is het afgelopen jaar onder de loep genomen binnen het lopende Professional Doctorate met de Hogeschool Utrecht en geëvalueerd met partners. De conclusie hiervan is dat de spoelkeuken in de huidige vorm niet meer voldoet - zij wordt te weinig ingezet door partners en is daarmee te weinig effectief. Het evalueren van tools en platforms op publieke waarden blijft echter een belangrijk instrument waarvoor we een nieuwe vorm ontwikkelen: we nemen de principes achter de spoelkeuken mee in de ontwikkeling van een serie 'Digitale Spoelkeuken Workshops' voor publieke en maatschappelijke organisaties. Naast de huidige spoelkeuken principes zullen hierin ook open standaarden een plek krijgen. In 2026 zullen we deze workshops gaan testen middels een pilot in het reeds lopende project 'PublicSpaces in de Bibliotheek', een ontwikkeltraject voor bibliotheken in samenwerking met de Koninklijke Bibliotheek.

Kennisbank

We geven de PublicSpaces kennisbank verder vorm, door het toevoegen van kennis en informatie over alternatieve tools, toetsingskaders en verdiepende artikelen over relevante onderwerpen en vraagstukken rondom de digitale publieke ruimte. De kennis voor de kennisbank verzamelen we door:

- Vanuit het PublicSpaces team nieuwe tools te onderzoeken
- Partners die nieuwe tools of platforms implementeren te interviewen
- Samenwerkingen in projecten met partners rondom het inzetten en/of het ontwikkelen van publieke waarden gedreven tools

Matchmaking

Het netwerk van PublicSpaces is een belangrijke pijler in onze aanpak. We kunnen onze missie enkel bereiken als we de kracht van het netwerk goed weten in te zetten. Daarom gaan we in 2026 actiever inzetten op matchmaking tussen partners onderling (die bijvoorbeeld aan dezelfde vraagstukken werken, of juist opgedane ervaringen kunnen uitwisselen) en met het bredere netwerk rondom PublicSpaces van ontwikkelaars, beleidsmakers, wetenschappers en kunstenaars. Concreet doen we dit door:

- Het onderhouden van een PublicSpaces partners signal appgroep, voor kortere lijnen tussen de partners onderling.
- De PublicSpaces community manager gaat actief bijhouden en vastleggen welke stappen er bij partners genomen worden en partners aan elkaar koppelen om kennis en ervaringen uit te wisselen of samen op te trekken bij inzet en implementatie van nieuwe tools.
- Op de PublicSpaces website gaan we de partnerpagina's vormgeven: iedere PublicSpaces partner krijgt een pagina waar we inzichtelijk maken hoe deze partner zich inzet voor de missie van PublicSpaces. Denk hierbij bijvoorbeeld aan informatie over en links naar projecten waar de partner aan werkt mbt de digitale publieke ruimte, artikelen over het overstappen op publieke waarden gedreven tools en de ervaringen daarmee of interviews over visie of toekomstplannen. Op deze manier wordt het makkelijker voor bestaande én nieuwe partners om elkaar te vinden voor kennisuitwisseling en samenwerking.
- In de nieuwsbrief en socials van PublicSpaces besteden we structureel aandacht aan ontwikkelingen bij partners, bijvoorbeeld in de rubriek 'Nieuws uit het netwerk'.

Partnerbijeenkomsten

We organiseren in 2026 wederom 4 partnerbijeenkomsten. Deze hebben deels een formeel karakter voor goedkeuring van jaarplan, begroting en jaarverslag. Daarnaast zijn dit dé momenten in het jaar waar kennis over lopende projecten en nieuwe ontwikkelingen wordt gedeeld, en waar het partnernetwerk elkaar ontmoet en er ruimte

is om met elkaar te sparren over de vraagstukken waar de verschillende partnerorganisaties tegenaan lopen.

Advies

Het implementeren van tools op basis van publieke waarden is vaak maatwerk. De keuze voor een tool hangt af van de missie en de waarden van een specifieke organisatie. We merken dat er binnen partnerorganisaties vaak wel de wil is om publieke waarden gedreven tools te implementeren, maar dat het soms ontbreekt aan de benodigde kennis en/of tijd om dit goed uit te denken. Daarom gaan we in 2026 onderzoeken of er bij partners behoefte is aan de mogelijkheid om een adviestraject in te kopen bij PublicSpaces, wat dieper gaat dan de ondersteuning binnen het partnerschap. Op basis van een vraagstuk dat speelt binnen de organisatie, kan PublicSpaces adviseren bij het vinden en implementeren van waardegedreven en open-source alternatieven die passen bij de context van de organisatie, en dit uitwerken tot een werkende demo of proof-of-concept. Bij voldoende interesse zouden we dit als betaalde dienst kunnen gaan aanbieden, met korting voor PublicSpaces partners.

Concrete resultaten van de Kennis actielijn in 2026:

- Serie workshops op basis van Hersenspoeling, Waardenwiki en Digitale spoelkeuken
- 5 pilots met publieke of maatschappelijke organisaties met deze workshops
- Minimaal 10 nieuwe artikelen in de Kennisbank
- Partnerpagina's vormgeven voor minimaal 50% van de partners
- 4 partnerbijeenkomsten

Actielijn 3 - Advocacy

De PublicSpaces coalitie werkt bottom-up aan het borgen van publieke waarden in technologie en het realiseren van een digitale publieke ruimte. Om publieke waarden duurzaam te verankeren in ons digitale ecosysteem is deze bottom-up beweging niet voldoende – hier ligt ook een rol voor politiek en beleid. Daarom richt de advocacy actielijn zich op actieve beïnvloeding van het beleidskader, zodat publieke waarden expliciet en structureel worden opgenomen in beleid, wetgeving en financieringsmechanismen. PublicSpaces positioneert zich hierbij niet als belangenorganisatie namens haar partners, maar als een agenderende en verbindende speler die vanuit het collectief handelingsperspectieven biedt aan politiek, overheid en andere systeemactoren.

Om invulling te geven aan deze actielijn, zetten we in op versteviging van directe lijnen met beleidsmakers, ambtenaren en politieke besluitvormers op relevante dossiers en het opzetten van campagnes. Concrete thema's waar we ons voor inzetten zijn bijvoorbeeld de realisatie van een 'Sovereign Tech Fund' naar Duits voorbeeld, beleid rondom

aanbestedingsrichtlijnen en subsidievoorwaarden gericht op het borgen van publieke waarden in technologie en het institutionaliseren van essentiële functies binnen de digitale publieke ruimte. Om meer impact te genereren met ons advocacy werk bundelen we onze krachten met andere organisaties. In 2026 doen we dit middels:

Samenwerking binnen de Digitale Zes

In samenwerking met Amnesty International, Bits of Freedom, Open State Foundation, Setup en Waag Futurelab (de 'Digitale Zes') zetten we in op advocacy gericht op 'digitale mensenrechten'. Dit doen we door het schrijven van brieven naar relevante Kamercommissies voorafgaand aan debatten, deelname aan rondetafelgesprekken, het schrijven en publiceren van opiniestukken en het organiseren van bijeenkomsten gericht op het informeren en overtuigen ambtenaren en kamerleden. Door ons te verenigen in de Digitale Zes, creëren we een 'seat at the table' in Den Haag, waarmee we inspraak kunnen hebben op de juiste momenten en proactief beleid kunnen beïnvloeden. Hierbij richten we ons op de nationale politiek.

Samenwerking rondom DOSA

De afgelopen jaren hebben we een netwerk van private partijen opgebouwd rondom PublicSpaces die onze missie ondersteunen. Door de recente geopolitieke ontwikkelingen zien we in het bedrijfsleven steeds breder aandacht ontstaan voor digitale autonomie. Het Eurostack initiatief heeft scherp in kaart gebracht hoe afhankelijk we zijn van grote bedrijven buiten Europa voor de verschillende stack-lagen van onze digitale infrastructuur. In verband daarmee zie we de behoefte aan een sterkere Nederlandse en Europese technologiesector groeien.

De overheid heeft een agenda opgesteld voor de realisatie van Digitale Open Strategische Autonomie (DOSA). Deze agenda wil de concurrentie- en innovatiekracht van de Nederlandse ICT sector én de borging van publieke waarden in digitalisering versterken. In samenwerking met ECP platform voor de informatiesamenleving is PublicSpaces een werkgroep gestart met publieke en private partijen om te verkennen hoe publieke waarden zoals democratie, transparantie en duurzaamheid richting kunnen geven aan de economische ambities van de DOSA-agenda.

Concrete resultaten van de Advocacy actielijn in 2026:

- Minimaal 3 brieven naar relevante Kamercommissies voorafgaand aan belangrijke debatten in de Tweede Kamer
- Minimaal 1 bijeenkomst of rondetafelgesprek om kennis te delen met politiek en uitvoerende organisaties
- Minimaal 1 opiniestuk in nationale media om het publieke debat te vormen

PublicSpaces conferentie

De jaarlijkse PublicSpaces conferentie is een belangrijke katalysator voor alle drie de actielijnen.

In 2026 zal de conferentie plaatsvinden op 4 en 5 juni in Pakhuis de Zwijger met een publieksprogramma op 6 juni bij Waag Futurelab. Het thema van de conferentie 2026 is 'Technology & Democracy'

Tijdens de PublicSpaces-conferentie onderzoeken we hoe de digitale publieke ruimte vanuit democratische principes vorm kan krijgen. We kijken daarbij naar de belangrijke vraagstukken die in Nederland spelen, hoe deze worden aangepakt, en hoe dit zich vertaalt naar Europese ontwikkelingen. De focus is hierbij hoe technologie gestoeld op publieke waarden ingezet kan worden om de democratie versterken, en hoe we daarin nationaal en internationaal kunnen samenwerken. Met sprekers, makers, denkers en activisten slaan wij een brug tussen visionaire verhalen, kunst, beleid, bedrijfsleven en maatschappij, om zo samen te werken aan een internet dat het publieke belang dient.

De conferentie krijgt vorm in vier thematische tracks:

In de **Public AI** track bieden we good practices over hoe AI een positieve bijdrage kan leveren aan een democratische samenleving. Daarnaast onderzoeken we hoe een Public AI gerealiseerd kan worden vanuit publieke waarden. Als alternatief voor commerciële AI-chatbots, die teksten, beelden en andere creatieve uitingen zonder adequate bescherming gebruiken, moeten we toewerken naar een kunstmatige intelligentie die

PUBLICSPACES CONFERENTIE 2025

ontwikkeld, beheerd en toegepast wordt in het publieke belang, en niet uitsluitend in dienst staat van commerciële of geopolitieke belangen.

De **The Next Socials** track brengt de belangrijkste spelers en stakeholders achter deze nieuwe beweging samen en geeft de nieuwste ontwikkelingen rondom alternatieve sociale mediaplatforms binnen sectoren als de GGZ gezondheidszorg, de journalistiek en de bibliotheken een podium. Samen met het publiek verkennen we de (on)mogelijkheden van het 'Fediverse' en vraagstukken rondom democratische governance of moderatie en algoritmes in de vorm van workshops en interactieve sessies. We werken daarin samen met internationale partijen zoals het Duitse Mastodon en het aan de Eurostack gelinkte Eurosky.

De track **Digital Autonomy** richt zich op de ontwikkeling en versterking van digitale soevereiniteit: het vermogen van burgers, maatschappelijke organisaties en overheden om zelf te beschikken over hun digitale middelen, infrastructuren en data. Een belangrijk uitgangspunt is hierbij de rol van open source als sleutel tot onafhankelijkheid en samenwerking. Een van de concrete onderdelen van deze programmalijn is gericht op open source tools zoals Pol.is en Decidim, en de inzet daarvan voor digitale democratieprocessen. Een belangrijke focus binnen deze track is de rol van private partijen en publiek-private samenwerking in de transitie naar een autonomie digitale publieke infrastructuur.

Binnen de **The Decentralised Web** track wordt onderzocht hoe we digitale communicatie opnieuw kunnen vormgeven op basis van gedeeld eigenaarschap, transparantie en wederzijds vertrouwen. Een van de alternatieven die hierbij centraal staan, is het mesh-netwerk: een gedecentraliseerd communicatiesysteem waarin elk apparaat fungeert als een zelfstandig knooppunt dat data kan verzenden, ontvangen en doorsturen. Binnen het kunstprogramma van de conferentie wordt in samenwerking met NEMO, Waag Futurelab, OBA en Pakhuis de Zwijger een Mesh Art Network opgezet in Amsterdam wat toegang biedt tot een digitale expositie van werk binnen het thema Technology & Democracy.

Communicatie

Voor het realiseren van een waardengedreven digitale publieke ruimte is een beweging nodig van publieke en maatschappelijke organisaties die hier verantwoordelijkheid voor nemen, van politici en beleidsmakers die hier wetgeving en beleid voor ontwikkelen, onderzoekers die aan de slag gaan met onderliggende vraagstukken, private partijen die de benodigde technologie ontwikkelen en dienstverlening daaromheen aanbieden, en mensen die gebruik maken van de digitale publieke ruimte. Het aanjagen van zo'n brede

beweging vraagt om een cultuurverandering. Communicatie speelt daarin een belangrijke rol.

Met de communicatiestrategie van PublicSpaces richten we ons primair op publieke en maatschappelijke organisaties, en secundair op politiek en beleidsmakers, onderzoekers, ontwikkelaars en dienstverleners. Dit doen we onder anderen door het schrijven van artikelen over relevante ontwikkelingen en resultaten van onze projecten. In 2026 zetten we daarnaast we in op het creëren van meer zichtbaarheid voor PublicSpaces en onze visie in het publieke debat. Dit doen we onder anderen door het schrijven van opiniestukken (vanuit PublicSpaces of in samenwerkingsverband zoals met de Digitale 6) en het deelnemen aan conferenties. Daarnaast zetten we (vaak in samenwerkingsverband) campagnes op, zoals afgelopen jaar de #MakeSocialsSocialAgain campagne.

Op basis van de in 2025 ontwikkelde Theory of Change werken we in 2026 de communicatie strategie verder uit.

Organisatie

Coalitie

De PublicSpaces coalitie bestaat inmiddels uit 40 partners vanuit de media, cultuur, educatie, overheid, bibliotheek, erfgoed en zorgsector. Naast individuele organisaties, sluiten er steeds vaker koepelorganisaties of samenwerkingsverbanden aan die meerdere organisaties binnen een sector vertegenwoordigen, wat het bereik van PublicSpaces nog groter maakt dan het aantal officiële partners in de coalitie.

De laatste jaren heeft de coalitie zich door het aansluiten van nieuwe partners steeds beter verspreid over de verschillende Nederlandse regio's. Deze beweging willen we ook in 2026 doorzetten – het streven is om in 2026 alle Nederlandse regio's vertegenwoordigd te hebben binnen het PublicSpaces partnernetwerk.

Team

De Stichting PublicSpaces bestaat uit een klein team van op dit moment 2,55 fte in loondienst, met een flexibele schil van ZZP'ers. Afhankelijk van het moment in het jaar en het aantal lopende projecten werken er tussen de 3 en de 8 ZZP'ers voor PublicSpaces.

In 2026 breiden we het vaste team weer uit tot 3,2 fte, waardoor het team bestaat uit een directeur, een community manager / product owner, een hoofd communicatie en een medewerker communicatie en events. We streven ernaar om daarnaast

programmamanagers aan te stellen binnen het vaste team voor de twee meerjarige programma's die in 2026 starten – daar wordt op dit moment financiering voor gezocht. Inzake de beloning van onze medewerkers werken we volgens het principe van 'Fair pay' zoals vastgelegd in de 'Fair practice code', die complementair is aan de 'Governance Code Cultuur' die we in de statuten van de stichting hebben vastgelegd en die behoorlijk bestuur nastreeft.

De ambitie van PublicSpaces is vele malen groter dan we met het kleine team binnen de Stichting PublicSpaces kunnen waarmaken. Voor het behalen van de doelen van het jaarplan speelt de netwerksamenwerking met de PublicSpaces partners een belangrijke rol. Ook de bestuursleden van PublicSpaces hebben een actieve rol, o.a. door als ambassadeur van PublicSpaces op te treden en hun netwerk in te zetten.

Organisatie ontwikkeling

De ontwikkeling van de Theory of Change in 2025 is aanleiding geweest voor aanpassingen in de strategie van PublicSpaces. In 2026 brengen we in kaart wat deze nieuwe strategie betekent voor de organisatie, en of dit om structurele veranderingen vraagt – zowel voor het team binnen de stichting als de samenwerking met de partners in de coalitie.

Financiën

PublicSpaces kent vier inkomstenbronnen:

- Bijdragen: Partnerbijdragen, sponsoring en donaties
- Structuurfinancieringen: fondsen of subsidies die niet geoormerkt zijn
- Projectfinancieringen: fondsen of subsidies geoormerkt voor specifieke projecten
- Dienstverlening en verkoop: inkomsten vanuit workshops, kaartverkoop en merchandise

Het werken met projectsubsidies geeft veel onzekerheid. Daarom zijn we in 2025 gestart met een strategie om in 3 jaar te groeien naar een systeem waarin we onze vaste personeelslasten (3,2 fte) kunnen betalen uit de financiële basis van partnerbijdragen, sponsoring, verkoop en donaties. Dit verloopt volgens schema, en we zetten deze strategie in 2026 voort.

In 2026 reserveren we 30.000 voor een dotatie aan de weerstandsreserve, bedoeld om financiële tegenvallers op te kunnen vangen. Hiermee komt de weerstandsreserve op een totaal van 110.000. Het streven is om deze reserve te laten groeien tot een bedrag waarmee de kernorganisatie een half jaar door kan draaien zonder externe financiering in 2027 (150K).

Begroting

In 2026 werken we met een begroting van ruim 800K. 50% van de financiering voor 2026 is rond, de andere 50% bestaat voor ongeveer de helft uit financiering voor de conferentie die op dit moment nog in aanvraag is. De andere helft betreft financiering die gedurende het jaar aangevraagd zal worden voor projecten binnen de actielijn Ecosysteem.

Begroting PublicSpaces 2026

Alle bedragen in €

Baten

Bijdragen (partners, donaties en sponsoring)	€167,000.00	<i>Stijging van 40k</i>
Structuurfondsen	€95,000.00	
Verkoop en diensten	€35,000.00	
Projectsubsidies	€517,280.00	

Baten verdeeld in

<i>activiteitslijnen:</i>	Ecosysteem	€240,080.00	
	TheNextSocials	€165,080.00	<i>100k nog te werven financiering</i>
	PublicAI	€75,000.00	<i>50k nog te werven financiering</i>
	Kennis	€167,000.00	
	Advocacy	€42,000.00	
	Conferentie	€270,000.00	<i>extern gefinancierd en afhankelijk van funding</i>
	Missie PS	€69,000.00	
	Overhead	€26,200.00	

Totaal baten

Materiële lasten projecten	-€219,000	<i>geormerkte materiële lasten, reeds gedekt vanuit projectsubsidies</i>
Personele lasten projecten	-€228,280	<i>geormerkte personele lasten, reeds gedekt vanuit projectsubsidies</i>
Bruto resultaat	€367,000	

Lasten

Lonen	€538,490	
<i>Af: personele lasten projecten</i>	<i>-€228,280</i>	
<i>Bij: overige personele lasten</i>	€10,000	
Personele lasten	€320,210	
Kantoorlasten	€10,000	
Algemene lasten	€6,000	
Dotatie weerstandsreserve	€30,000	
Totaal lasten	€366,210	
Saldo	€790	
Rente e.d.	-€200	
Resultaat	€590	

De begroting is als volgt verdeeld over de verschillende actielijnen:

- 29% Ecosysteem
- 21% Kennis
- 5% Advocacy
- 33% Conferentie
- 8% Missie PublicSpaces (hieronder vallen overkoepelende activiteiten zoals algemene communicatie, strategieontwikkeling, fondsenwerving)
- 3% Overhead

Tot slot

De bewustwordingsgolf die door de geopolitieke ontwikkelingen vanaf begin 2025 is ingezet rondom digitale autonomie en het belang van het borgen van publieke waarden in digitalisering heeft ertoe geleid dat onze missie steeds breder gedragen wordt. We merken dan ook dat steeds meer partijen interesse hebben om aan te sluiten bij PublicSpaces of samen te werken met PublicSpaces. Dat is een hele mooie ontwikkeling, want hoe meer we ons verenigen als publieke sector en maatschappelijk middenveld, hoe sterker we staan bij het uitvoeren van onze missie. Wij gaan daarom vol goede moed 2026 in, om samen met de PublicSpaces partners en ons netwerk te werken aan een digitale publieke ruimte waar publieke waarden centraal staan, voor een gezonde samenleving en democratie. Samen geven we de toekomst vorm!